

MODERN PROBLEMS IN EDUCATION AND THEIR SCIENTIFIC
SOLUTIONS

O'ZBEK ADABIYOTINI TEXNIKUMLARDA O'QITISH
MASALASI: ZAMONAVIY YONDASHUVLAR VA PEDAGOGIK
IMKONIYATLAR

Sultanova Shahodat Yusupovna

*Shayxontohur tuman texnikumi
ona tili va adabiyoti fani o'qituvchisi*

Annotatsiya: Mazkur maqolada texnikumlarda o'zbek adabiyotini o'qitishning nazariy va amaliy masalalari tahlil qilinadi. O'zbek adabiyoti fanining kasbiy ta'lim tizimidagi o'rni, o'quvchilarning ma'naviy-axloqiy kamolotini shakllantirishdagi ahamiyati hamda zamonaviy pedagogik texnologiyalar asosida ta'lim samaradorligini oshirish yo'llari yoritilgan. Tadqiqot davomida kuzatish, qiyosiy tahlil va pedagogik tajriba metodlaridan foydalanildi. Natijalar texnikumlarda adabiyot fanini o'qitishda interfaol metodlar va raqamli texnologiyalarni qo'llash o'quvchilarning badiiy tafakkuri hamda kitobxonlik madaniyatini rivojlantirishga xizmat qilishini ko'rsatdi.

Kalit so'zlar: o'zbek adabiyoti, texnikum, kasbiy ta'lim, pedagogik texnologiyalar, kitobxonlik, kompetensiya, interfaol metodlar.

Kirish

Ta'lim tizimini modernizatsiya qilish sharoitida texnikumlarda umumta'lim fanlarini, xususan, o'zbek adabiyotini o'qitish masalasi alohida ahamiyat kasb etmoqda. O'zbekiston Respublikasida kasbiy ta'lim tizimini rivojlantirish bo'yicha amalga oshirilayotgan islohotlar o'quvchilarning nafaqat kasbiy, balki ma'naviy va madaniy kompetensiyalarini ham shakllantirishni nazarda tutadi.

Texnikumlarda tahsil olayotgan o'quvchilar kelajakda turli ishlab chiqarish va xizmat ko'rsatish sohalarida faoliyat yuritadigan mutaxassislar hisoblanadi. Shu sababli ularda milliy qadriyatlarga hurmat, estetik did, mustaqil fikrlash va nutq madaniyatini rivojlantirish muhim vazifalardan biridir. Bu vazifalarni amalga oshirishda o'zbek adabiyoti fanining o'rni beqiyosdir.

So'nggi yillarda mamlakatimizda kitobxonlik madaniyatini rivojlantirish, yoshlarni mutolaa qilishga jalb etish bo'yicha qator davlat dasturlari va loyihalar amalga oshirilmoqda. Biroq texnikumlarda adabiyot fanini o'qitishda ayrim muammolar saqlanib qolmoqda. Jumladan, o'quvchilarning badiiy asarlarni mutolaa qilishga qiziqishining pasayishi, an'anaviy o'qitish metodlarining ustunligi va raqamli resurslardan yetarli foydalanilmasligi kuzatiladi.

Tadqiqotning maqsadi texnikumlarda o'zbek adabiyotini o'qitishning samarali usullarini aniqlash va zamonaviy pedagogik texnologiyalarning ta'lim sifatiga ta'sirini o'rganishdan iborat.

Tadqiqot metodlari (Methods)

MODERN PROBLEMS IN EDUCATION AND THEIR SCIENTIFIC SOLUTIONS

Tadqiqot davomida quyidagi ilmiy metodlardan foydalanildi:

pedagogik kuzatish;
qiyosiy tahlil;
ilmiy-adabiy manbalarni o'rganish;
anketa va suhbat metodi;
tajriba-sinov ishlari.

Tadqiqot obyekti sifatida texnikumlarda o'zbek adabiyoti fanini o'qitish jarayoni tanlandi.

2024–2025-o'quv yillarida bir qator texnikumlarda o'tkazilgan kuzatuvlar natijasida o'quvchilarning adabiyot faniga bo'lgan munosabati, darslarda qo'llanilayotgan metodlar va ta'lim samaradorligi tahlil qilindi.

Tajriba-sinov jarayonida o'quvchilarga quyidagi innovatsion metodlar asosida mashg'ulotlar tashkil etildi:

“Aqliy hujum”;
“Klaster”;
“Debat”;
“Case-study”;
loyiha asosida o'qitish;
elektron taqdimotlar va multimedia vositalari.

Tadqiqot natijalari

O'tkazilgan kuzatuvlar va tajriba-sinov ishlari natijasida quyidagi holatlar aniqlandi.

1. Adabiyot fanining tarbiyaviy ahamiyati

Texnikum o'quvchilari orasida o'tkazilgan so'rovnoma natijalariga ko'ra, respondentlarning 78 foizi badiiy asarlar insonning ma'naviy dunyosini boyitishini ta'kidlagan.

Masalan, Abdulla Qodiriyning “O'tkan kunlar” romani o'rganilganda o'quvchilar tarixiy ong, milliy qadriyatlar va oilaviy munosabatlar haqida kengroq tasavvurga ega bo'lishgan.

Shuningdek, Abdulla Oripov, Erkin Vohidov va O'tkir Hoshimov asarlarining tahlili yoshlarning vatanparvarlik va insonparvarlik tuyg'ularini mustahkamlashga xizmat qilgan.

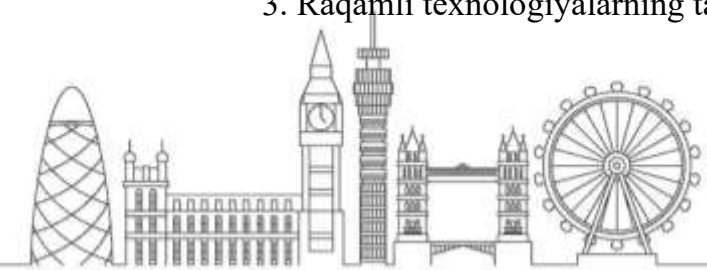
2. Interfaol metodlarning samaradorligi

Tajriba guruhlarida interfaol metodlardan foydalanilganda darsdagi faollik darajasi sezilarli oshgani kuzatildi.

Masalan, “Bahs-munozara” metodidan foydalanilgan mashg'ulotlarda o'quvchilarning: mustaqil fikrlashi;
nutq madaniyati;
tahliliy yondashuvi rivojlangan.

Natijada o'zlashtirish ko'rsatkichlari nazorat guruhlariga nisbatan o'rtacha 15–20 foiz yuqori bo'lgan.

3. Raqamli texnologiyalarning ta'siri

MODERN PROBLEMS IN EDUCATION AND THEIR SCIENTIFIC SOLUTIONS

So‘nggi yillarda elektron kutubxonalar, audio kitoblar va multimedia resurslaridan foydalanish imkoniyatlari kengaydi.

Masalan:

elektron darsliklar;
videoma’ruzalar;
virtual muzeylar;
audiokitoblar.

Bunday vositalar o‘quvchilarning darslarga qiziqishini oshirib, badiiy asarlarni chuqurroq anglashga yordam bermoqda.

4. Kitobxonlik madaniyatini rivojlantirish

Texnikumlarda “Bir oyda bir kitob”, “Kitobxon yoshlar”, “Adiblar hayoti va ijodi” kabi loyihalar o‘quvchilarning mutolaa ko‘nikmalarini rivojlantirishga ijobiy ta’sir ko‘rsatmoqda.

Tadqiqot davomida kitob mutolaasiga muntazam jalb qilingan o‘quvchilarning adabiy tahlil ko‘nikmalari yuqoriroq ekani aniqlandi.

Muhokama (Discussion)

Tadqiqot natijalari texnikumlarda o‘zbek adabiyotini o‘qitishda an’anaviy yondashuvlarni zamonaviy metodlar bilan uyg‘unlashtirish zarurligini ko‘rsatdi.

Bugungi raqamli avlod vakillari uchun faqat matn bilan ishlash yetarli emas. Ular vizual va interaktiv ta’lim vositalarini afzal ko‘rishadi. Shu sababli adabiyot darslarida multimedia texnologiyalaridan foydalanish muhim pedagogik vosita hisoblanadi.

Shuningdek, adabiyot fanini kasbiy yo‘nalishlar bilan integratsiyalash ham samarali natijalar beradi. Masalan, xizmat ko‘rsatish, axborot texnologiyalari yoki texnika yo‘nalishida tahsil olayotgan o‘quvchilar uchun adabiy matnlarni kommunikativ kompetensiyalarni rivojlantirish bilan bog‘lash mumkin.

Yana bir muhim jihat — adabiyot darslarini hayotiy vaziyatlar bilan bog‘lashdir. Bunda o‘quvchilar badiiy asarlar orqali ijtimoiy muammolarni tahlil qilish, muammoli vaziyatlarga yechim topish va axloqiy xulosalar chiqarishni o‘rganadilar.

Shu bilan birga, ayrim muammolar ham mavjud:

kitobxonlikka qiziqishning pasayishi;
ayrim texnikumlarda kutubxona fondining yetarli emasligi;
elektron resurslardan foydalanish imkoniyatlarining cheklanganligi;
zamonaviy metodlarni qo‘llash bo‘yicha pedagoglarning malaka ehtiyoji.

Mazkur muammolarni bartaraf etish adabiyot ta’limi samaradorligini oshirishga xizmat qiladi.

Xulosa

Tadqiqot natijalari asosida quyidagi xulosalarga kelindi:

O‘zbek adabiyoti texnikum o‘quvchilarining ma’naviy, axloqiy va estetik tarbiyasida muhim o‘rin tutadi.

MODERN PROBLEMS IN EDUCATION AND THEIR SCIENTIFIC SOLUTIONS

Interfaol metodlardan foydalanish o'quvchilarning darsdagi faolligi va o'zlashtirish ko'rsatkichlarini oshiradi.

Multimedia va raqamli texnologiyalar adabiyot ta'limining samaradorligini sezilarli ravishda kuchaytiradi.

Kitobxonlik madaniyatini rivojlantirish yoshlarning mustaqil fikrlashi va badiiy tafakkurini shakllantirishga xizmat qiladi.

Texnikumlarda adabiyot fanini o'qitishda innovatsion yondashuvlarni keng joriy etish ta'lim sifatini oshirishning muhim omili hisoblanadi.

Kelgusida texnikumlar uchun adabiyot faniga oid elektron platformalar, interaktiv o'quv dasturlari va kompetensiyaviy yondashuvga asoslangan metodik qo'llanmalarni yaratish maqsadga muvofiqdir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining ta'lim tizimini rivojlantirishga oid farmon va qarorlari. – Toshkent, 2023–2025.
2. Yo'ldoshev J., Usmonov S. Pedagogik texnologiyalar asoslari. – Toshkent: O'qituvchi, 2021.
3. Quronov D. Adabiyot nazariyasi asoslari. – Toshkent: Akademnashr, 2020.
4. Mahmudov N. Til va adabiyot ta'limining dolzarb masalalari. – Toshkent: Ma'naviyat, 2022.
5. Husanboyeva Q. Adabiyot o'qitish metodikasi. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2021.
6. O'tkir Hoshimov. Daftar hoshiyasidagi bitiklar. – Toshkent: Sharq, 2020.
7. Qodiriy A. O'tkan kunlar. – Toshkent: Yangi asr avlodi, 2021.
8. Karimov B. Zamonaviy adabiyot ta'limi va innovatsion metodlar. // Xalq ta'limi jurnali. – 2023. – №4.
9. Rasulov R. Kasbiy ta'lim tizimida gumanitar fanlarni o'qitish masalalari. // Uzlaksiz ta'lim. – 2024. – №2.
10. O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi materiallari. – Toshkent, 2024.

